

Pataki Gábor

Búcsú Beke Lászlótól

A 20. században szép számmal akadtak olyan kritikusok, művészettörténészek, akik egy-egy irányzat, törekvés névadóivá váltak. Kezdetben a gúny volt a felhajtóerő: Vauxcelles ma csak egyike lenne a századforduló epés kritikusaival, ha amúgy szellemes írással nem vált volna a Vadak és a kubisták keresztapjává. A művészeti író később szövetséges, gyakran programadó lett, így fonódhatott össze az arte povera Germano Celant, a transzavantgárd Bonito Oliva nevével.

Beke László viszont egy egész magyar művészeti korszak, attitűd meghatározó, emblematikus alakja volt. A 60-as, 70-es évek fordulójától bekövetkezett változásnak, a konceptuális, intermediális, a művészet és a világ között diffúz kapcsolatokat létesítő törekvéseknek nemcsak Magyarországon, de szerte Európában sem nagyon akadt hivatottabb értelmezője nála. Figyelme, érdeklődése szinte minden újra, váratlanra, a megszokott kerékvágásból kizökkenőre kiterjedt, legyen szó papírra vetett művészi ötletekről, elképzelésekről (kezdeményezésére született a magyar koncept páratlan gyűjteménye, az *Elképzelés*), fotós, filmes kísérletekről, írásokról, performanszokról. Minden olyan szempont, megközelítési mód érdekelte, amely új értelmezési lehetőségeket nyithatott a művek (és a művészet) interpretálása felé. A bevett művészettörténeti módszerek mellett ezért foglalkozott a strukturalizmussal, a szemiotikával, a szimmetriatannal, a tudomány és a művészet érintkezési pontjaival, a későbbiek során a diagramokkal és a hálózatkutatással. Mindez fantasztikus anyagismerettel,

s részben nyitottságából is eredően rendkívül kiterjedt hazai és nemzetközi kapcsolatrendszerrel párosult.

Ráadásul teljesen hiányzott belőle a vezető művészeti mozgalmi emberek esetében oly gyakori doktrinerség vagy önmaga piedesztálra állítása. Nem kijelenteni akart, hanem megismerni, értelmezni, közvetíteni. Tán épp ezért nem ismert jelentős és kevésbé fontos, nagy vagy kicsi feladatokat; épp olyan természetességgel adott elő nemzetközi konferenciákon, mint ahogy szívesen nyitotta meg egy pályakezdő vagy éppen partvonalra került művész kiállítását egy külvárosi teremben. Legendás, a napi intéznivalókat apró betűkkel soroló céduláin általában 10-12 teendő is sorakozott.

Részben emiatt írt rengeteg cikket, hosszabb-rövidebb tanulmányt, bevezetőt, s ezekhez képes kevesebb vaskos monográfiát. Mindezt pótolta nyitott, empatikus személyisége s szervezőkészsége, mely lehetővé tette, hogy a Kádár-korszak kultúrpolitikája által gyanúsán méregetett, gyakran akadályozott művészettörténész a rendszerváltás idején s után kibontakoztathassa képességeit. A Nemzeti Galéria osztályvezetőjeként, a Műcsarnok, majd az MTA Művészettörténeti Intézetének igazgatójaként korszakos kiállítások, fontos, hézagpótló kiadványok, sikeres nemzetközi konferenciák fűződtek a nevéhez. S bizony leegyszerűsítő az a vélemény, mely tevékenységében elsősorban valamiféle jóvátételt, a magyar neoavantgárd egykor háttérbe szorított képviselőinek helyzetbe juttatását vélte felfedezni. Mert ugyan fontosnak tartotta, hogy ők is részesei legyenek a szélesedő szakmai kánonnak, de mellettük nagyon sok fiatalnak, személyes preferenciáitól esetleg távolabb állóknak is fórumot biztosított. Azt sem szabad feledni, hogy úttörő szerepet játszott a közép-európai régió ugyan változatos, de sok közös vonással bíró művészeteinek értelmezésében.

S közben előadásokat tartott, tanított, fiatalok sokaságát ismertette meg a kortárs művészet aktuális fejleményeivel (köztük e sorok íróját is), majd művésznövendékek generációival tette ugyanezt. S mindezt őszinte hittel, szenvedéllyel s egyre inkább azzal a meggyőződéssel, hogy kedves filozófusa, Paul Virilio nyomán „transzcendentális fénnel” itatódhat át a művészet. Ez a fény világitson Nekik!

BEKE László, 2019,
Glassyard Gallery,
LAKNER Antal kiállítása
Fotó: Juhász János

←